

Kaiken kaikkiaan Luoto onnistuu melko hyvin tasapainoilemaan tieteellisyyden ja yleistajuisuuden välimaastossa. Itse koen, että hänen apologiansa yhdeksän sivun johdannon sisällyttämisestä Ruutin kommentaariin on turha, sillä hänen sujuvaa ja ilmeikästä tekstiään olisi "tavallinenkin raamatunlukija" varmasti jaksanut lukea pitempään, jolloin Ruutin kirja olisi tullut pohjustettua vieläkin paremmin. Muutamia pieniä virheitä huomasin, jotka kustantaja toivottavasti korjaa mahdollisiin seuraaviin painoksiin. Luodon seuraama teksti on vuoden 1992 raamatunkäännöksen mukainen, mutta sitaatin Ruut 2:1–3 hän erehdyksessä ottaa vuoden 1933 käännöksestä. Profeetta Sakarjan nimi esiintyy kerran muodossa Sakarias, ja erään raamatunkohdan jäljестä on unohtunut viittaus (po. Joos. 24:28). Profeettakirjojen johdannossa on "Malakian aika" ensin merkitty tutkijoiden yleisen näkemyksen vastaisesti vuosiin 450–400 eKr., mutta myöhemmin oikeammin vuosiin 486–450 eKr. Pieniä painovirheitä on Aamokseen myös jäänyt melko paljon.

Kirjojen ulkoasu on lievästi hämmennystä herättävä. Mustavalkoiset taidevalokuvat "Ruutista" ja "Aamoksesta" yhdistettynä moderniin typografiaan antavat odottaa pikemminkin runokirjoja tai traktaatteja kuin kommentaareja. Ensimmäinen ei kuitenkaan kestä pitkään. Kirjat avattua luvassa on mielenkiintoinen matka pyhiin kirjoituksiin – matka jolle, kuten sanottu, jää odottamaan jo jatkoa.

LOTTA VALVE
TEOL. MAIST., ÅBO

HEIKKI PALMU Suomen kirkon tulevaisuus? Kipukohtia, ongelmia ja mahdollisuuksia. Turku: Sammakko 2010. 213 s.

Onko Suomen kirkolla tulevaisuutta? Jos on, niin millainen kirkko voi elää huomiseen? Pastori Heikki Palmu kyseenalaistaa pamfletissaan *Suomen kirkon tulevaisuus? Kipukohtia, ongelmia ja mahdollisuuksia* Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuuden. Palmu näkee kirkon olevan ratkaisevien muutosten edessä. Hän haluaa esittää näkemyksensä kirkon vahvuuksista ja heikkouksista sekä haastaa lukijan keskusteluun kirkosta.

Teoksessa on kolme päälukua. Ensimmäisessä pääluvussa Palmu esittelee kirkon nykytilaa yleisesti, minkä jälkeen hän siirtyy toisessa pääluvussa erittelemään kirkon kipukohtia. Kolmannen pääluvun Palmu varaa kirkon tulevaisuuden pohdinnalle. Viimeisen pääluvun lopussa hän maalaa oman kuvansa tulevaisuuden kirkosta.

Palmu kritisoi ensinnäkin kirkon keskustelu- ja vuorovaikutuskulttuuria, joka on hänen nähdäkseen kaikkea muuta kuin avoin. Toisena lähtökohdaksi on kirkon tapa elää eri tavalla kuin opettaa. Palmu kaipaa armoa, rakkautta ja heikomman näkemistä julistuksen lisäksi myös kirkon toimintaan. Hänen mielestään nykykirkko on omaa etuaan ajava, työntekijäkeskeinen yhteisö, jossa johtaminen on harvoin onnistunutta ja jossa talous painaa usein ihmistä enemmän. Palmu perustelee väitteitään useasta eri näkökulmasta.

Kysymykset kirkon jäsenyydestä ja vallankäytöstä kirkossa liittyvät toisiinsa. Palmu näkee kirkon rakentuvan liikaa työntekijöiden toiminnalle, jolloin seurakuntalaiset jäävät helposti sivuosaan kirkon elämässä. Hän kritisoi kirkon asemaa yhteiskunnassa ja siihen liittyvää symbolista vallankäyttöä. Kirkko ei useinkaan ole halukas kohtaamaan kaik-

kia ihmisiä vaan viihtyy parhaiten niiden seurassa, joilla myös on vaikutusvaltaa. Jäsenkatokysymyksessä Palmulla on suuntaviitta valmiina: kirkon ei tulisi niinkään huolehtia kirkosta eronneista vaan nähdä jäsenensä ja vahvistaa heidän jäsenyyttään. Palmu moittii kirkon taloudellista turvallisuushakuisuutta ja omaisuuden sijoittamista esimerkiksi lukuisiin uusiin rakennushankkeisiin. Hän nostaa kirkon kipukohtiksi lisäksi sekä kirkon virkakysymyskannan että kysymyksen samaa sukupuolta olevien parisuhteen siunaamisesta. Palmu näkee, että edelleen jatkuva keskustelu naispappeudesta korostaa kirkon heikkoo johtajuutta: kirkon kanta näyttäytyy epäselvänä ja varovaisena. Myös samaan sukupuolta olevien parisuhteen siunaamiskysymyksessä hän toivoo kirkolta rohkeutta keskusteluun.

Kirkon ja valtion suhde hiertää Palmun mielestä monesta kohdasta. Palmu pohtii kirkon nykyisen yhteiskunnallisen aseman taustalla vaikuttavia kirkon yhteiskunnallisia linjavalintoja 1900-luvulla. Vuoden 1918 tapahtumat ja kirkon suhde työväenliikkeeseen ovat edelleen kirkolle kipeä kohta. Palmu rohkaisee kirkkoa pohtimaan tapahtumia paitsi kirkon moniäänisyyden myös yhteisen syllisyyden näkökulmasta. Nykypäivän erityiskysymyksistä hän nostaa esiin kysymyksen hautaus-toimesta kirkon yhteiskunnallisena tehtävänä ja siihen liittyvästä kirkkoon kuulumattomienkin vainajien hautaan siunaamisesta.

Palmun mukaan huomisen kirkko on jäsenmäärältään nykykirkkoa pienempi ja sen taloudelliset mahdollisuudet ovat vähentyneet nykyisestä huomattavasti. Taloudellisesta muutoksesta seuraavat hallinnon keventäminen, kenties suurempien hallintoyksiköiden muodostaminen ja työntekijämäärän pieneneminen. Samalla huomisen kirkon sisäinen yhteys vahvistuu ja paikallinen toiminta korostuu. Erityiseen asemaan nousee jumalanpalvelus, jonka toteuttamiseen kaikki voivat osallis-

tua. Ennen muuta Palmu visioi kirkosta, joka rakastaa ihmistä ja hyväksyy erilaisuutta.

Avointa keskustelua kaipaava Palmu kompastelee ajoittain omiin jalkoihinsa. Hän ottaa useassa kohdin esiin Luther-säätiön ja Paavalin synodin, joiden kanssa hän on eri mieltä esimerkiksi moniin kirkon virkaan liittyvistä kysymyksistä. Lukijalle välittyy kuva siitä, että Luther-säätiön ja Paavalin synodin veljet, kuten Palmu heitä kutsuu, ovat sen verran väärässä, etteivät he aina mahdu mukaan keskusteluun. Samoin lukijaa jää ihmetyttämään uskonnottomuutta ja tiedeuskoa käsittelevä luku, jonka Palmu käyttää Kari Enqvistin vuonna 2009 ilmestyneen teoksen *Kuoleman ja unohtamisen aikakirjat* (WSOY) ruotimiseen. Enqvistin teos on sinänsä kelpo keskustelukumppani Palmulle, mutta pitkäkö luku menee myös Enqvistin itsensä ruotimisen puolelle ja erottuu tässä henkilönäkökulmassaan kirjan muista osista.

Luonteeltaan Palmun teos on tarkoitustaan vastaavasti keskusteluun kutsuva. Kieli on selkeää ja helposti luettavaa. Palmu pyrkii avaamaan käyttämänsä käsitteet ja jakaa tekstiänsä perusteltuihin osiin. Ajoittain kirjoitustyylillä on kuitenkin malttamatonta, muistiinpanomaista. Lukijan huomio kiinnittyy myös Palmun lähteiden käyttöön. Vaikka kyseessä onkin pamfletti, olisi lukijan kannalta hyödyllistä kertoa käytetyt lähteet kokonaan silloin, kun niiden käytöstä mainitaan tekstissä. Nyt viittaukset jäävät usein puolittnehen.

Harri Palmun teos on selkeästi yhden miehen puheenvuoro Suomen kirkon tulevaisuudesta eikä hän itse sitä muuksi väitäkään. Hänen esiin nostamansa aiheet ovat eittämättä osa sitä keskustelua, jota kirkossa ja kirkosta tällä hetkellä käydään. Palmu osuu teoksessaan useaan kirkon arkaan paikkaan, jotka ovat olleet runsaasti esillä mediassakin vuonna 2010. Käytyjen piispanvaalien myötä on keskustelu

niin kirkon ydintehtävistä kuin johtajuudesta ja vallankäytöstä kirkossa. Kirkosta eroamisen aalto syksyllä 2010 osui samaan ajankohtaan seurakuntavaalien kanssa, mikä antoi pontta keskustelulle kirkon jäsenyydestä ja muuttuvasta taloudellisesta tilanteesta. Palmu osallistuu käytyyn keskusteluun varsin ajankohtaisella teoksellaan.

TIINA IKONEN
TEOL. MAIST., VANTAA

ELINA VUOLA

Jumalainen nainen: Neitsyt Mariaa etsimässä. Keuruu: Otava 2010. 220 s.

Elina Vuola on kirjoittanut sympaattisen kirjan aiheesta, joka jakaa mielipiteitä monessa suhteessa. Vuosien uraauurtava työ Suomessa feministiteologian ja vapautuksen teologian sarjoilla kulminoituu kirjoittajan jäljittäessä "salarakkauttaan", Jeesuksen äiti Mariaa ja hänen rooliaan kristittyjen uskonelämässä ja opissa. Tässä seurassa lukija saattaa huomata itsekin rakastuvansa Mariaan tai ainakin alkaa eri silmin kiinnittää huomiota tämän läsnäoloon. Tämä on mahdollista myös suomalaisille ja luterilaisille, ehdottaa kirja, joka tuo Marian "ulos kaapista" vastustamattoman lähelle.

Maria on tärkeä, koska naiset tarvitsevat oman jumalallisen peilin. "Naiset ovat saattaneet Mariaa nähdä ja kokea itsensä Jumalan kuvina" (s. 195). Marian kanssa myös erityisesti äitiys voidaan nähdä Jumalan kuvana. Naiseuden pyhyttä tarkastellessaan Vuola muistuttaa, ettei "ole yksiselitteistä ja vain yhtä tapaa ajatella sukupuolta, naista ja ruumiillisuutta" sekä toteaa, että keskeistä on myös, "kuka tulkintaa suorittaa ja kenellä sitä on valta tehdä" (s. 197). Tämän huomioon otta-

minen on kaikessa teologisessa keskustelussa tärkeää niin kuin myös "naisten omien tulkintojen kuunteleminen" (s. 196).

Jäljittäessään Marian naiseuden "jumalallista peiliä" ja naisen elämäkokemuksen teologista arvoa läpi vuosisatojen ja yli kulttuurirajojen Vuola lähtee liikkeelle naisten elämänpiiristä Latinalaisessa Amerikassa ja tutkijan omista elämäkokemuksista naisena ja äitinä, tutkijana ja protestanttina. Alusta loppuun kirjoittajan horisontti on kansainvälinen: hän liikkuu useiden eri akateemisten alojen ja metodien välillä. Johdattaessaan lukijaa Mariaa koskevien uskomusten ja traditioiden sekamelskan läpi Vuola jakaa lukijan kanssa omia kysymyksiään ja johtopäätöksiään. Näin tutkimus ei jää etäiseksi teologisen oppirykelmän abstraktiksi puinniksi. Opit Mariasta heräävät eloon samoin kuin naiset, jotka ovat Maria-traditioita ylläpitäneet. Kirjan sivuilla tutustutaan ruumista ja lihaa olevaan naiseen ja naiseuden pyhyteen yhden mahdollitoman, miesten kirjoittaman oppikonstruktion valossa: Jumalan Äidin "ikuisen impeyden" ja neitseellisen pyhyden.

Vuola ei tyydy vain puistelemaan pölyjä kirkkoisien ja miesteologiain luomista opeista vaan menee naisten keittiöihin ja synnytyshuoneisiin; varhaiskirkon oppitraditiosta tuttu neitseellinen Maria saa vastapainokseen hedelmällisen ja maanläheisen Äiti Marian. Eteerinen ja etäinen keskiajan maalausten Jumalan Synnyttäjä saa rinnalleen synnytyksen ja äitiyden fyysiset tuskat kokeneen naisen. Vuolan käsittelyssä Maria on moniulotteinen, särmikäs ja paradoksaalinen hahmo, lähellä elämää ja ihmistä. Mukaan otetut kuvat kertovat omaa tarinaansa ja tukevat Vuolan loppupäätelmää: "Maria on tarjonnut erilaisille naisille erilaisissa olosuhteissa mahdollisuuden hyväksyä itsensä niin ihmisinä kuin jumaluudesta osallisina, jumalaisina naisina. Se on yhdeltä naiselta aika paljon" (s. 201).